

Yıl:
2

ÂZERİ TÜRK

Sayı :
(24) 2

Milliyetperver Azeri muharrirlerin muaveneti kalemiyesiyle on
beş günde bir neşrolunur ilmi, edebî, ictimai, siyasi mecmua -
18 Mart 1929

Münderecat:

Kafkasya meselesi

Yurduma! (Şiir)

Asri Türkiye hayatı

Ben, Sen, O.. (Şiir)

Beynelmilel mehafilde Azerbaycan meselesi

Azerbaycan haberleri

Bir kaç söz

Öldürmek isteyenlere: (Şiir)

Asildar Kazan Alp Bey

İran ve Soviyet ticareti

Şuunat

NÜSHASI 10 KURUŞTUR

Adres: İstanbul, Posta kutusu N 608

Mahalli tevzii: Babıâli caddesinde « Cem'iyet » kütüphanesi

İSTANBUL - AMEDİ MATBAASI

Adres :
İstanbul posta kutusu
N° 618

Gayemize muvafık
yazıları memnuni -
yetle dercederiz .

ÂZERİ TÜRK

Abuna şeraiti .
Senelgi 200 , altı
aylığı-100 kuruştur.
Hariçte 2 ve 1 dolar

Sayı 24 Onbeş günde bir neşredilen ilmî, edebî, içtimai
ve siyasi milliyetperver mecmua

(Yıl 2)

Kafkasya meselesi

Beynelmilel sahade Rusya mukadde-
ratı mevzuu bahs olunurken Kafkaya
meselesi diplomaiların âğzında daima
canlı bir mevzu teşkil etmektedir. Avru-
padaki beyaz Rus kolonisi bu mes'ele
etrafında pek fazla hassasiyet gösteri-
yor, ve « vahit Rusya » zihniyetinden
aşla vaz keçmek istemiyorlar. Bunlar
- vahit Rusyacılar -, Rusyanın Kafkas-
yada tam bir asır hüküm sürdü-
günü ve bu müddet zarfında burasını
kendine asla ısındıramadığını bildikleri
halde, hayalhanelerinde bu ölkeyi hâlâ
Rusyanın « Cüz'ü layenfekk » bir kut'ası
addederler.

Bir asır evvelki halile kıyas edile-
meyen Kafkasyanın hazırkı vaziyeti,
munkariz Rusya imparatorluğunun
haricinde hususi bir şekli siyasi arzetti-
ğini idrak edebilen bazı ruslar bu va-
ziyeti-taktır, ve [taktik] hareketlerine
başka bir istikamet vererek, kafkasya
milletlerine istiklâliyet vâdetmekte beis
görmüyorlar. .

Kısmı mahsusumuzda dereçtiğimiz
bir mâlumata nazaran, rusya tahtına
kendisini yegâne namzet addeden Roma-
nof hanedanından [Kiril Vilâdimiroviç]
Kafkasya milletlerinin istiklâliyetlerini
tanıdığına dair Pariste Fransa âya-
nından bir gurupun şehaletile bir
protokol imzalamıştır.

Tantanalı bir unvandan başka bir
şeye sahip olmayan bu dedirgin «impa-
rator» un yaptığı haddizatinde hakikatı
itiraftan başka bir şey degildi. Granduk
Kirillin bu hareketi âdalet perverliginden
degil, Kafkasynın artık müstakbel Rus-
yaya bir vilâyet şeklinde ilhak edilmiye-
cegine kanaât getirdiginden ileri gel-
mektedir, ki hiç olmazsa bu taahhudatile
o, istiklâliyete susayan Kafkksya mille-
tlerine bir cemilekârlık yapmak fırsatını
kaçırmamıştı. Fakat, daha imzasının
mürekkebi kurumadan, vâdinden inhıraf
etmiş ve gazete vasıtasıyla yaptığını teh-
rif etmiştir. Biz, heşmetmaab'ın bu iki-
nci hareketini pek tabii bulduk. Ziraki:

bir imparator,un istiklaliyet verecegine inanmak için pek sadedil almak lâzım geliyor.

Diplomatlar masasında ara sıra Kafkasya me'selesinin canlandığını gören bir takım mazisi kirli siyaset bazirganları dahi tebdili kıyafetle sahneye çıkmış ve kendilerini «Kafkasya istiklâlcısı» ilân etmişlerdir. Bu gibilerin başında, Kafkasyalılar, bilhassa Azerbaycan ve Dağıstanlıların iyi tanıdıkları bir vahşet mumessili olan ve kanlı izleri halâ kurumayan koyu monarşist ceneral [Lazar Biçerahof] gelmektedir..

Ceneral Biçerahof kimdir ?

Aslen hiristiyân-asetin olan bu ceneral Rusya çarlığı yıkıldığı zaman şimalî İrandaki Rus suvari kitaâtının [Kazakların] başında bulunuyordu. Çarlığı ihya için yaptığı cansiparane işlerinden dolayı ceneral Denikin ve Vrangelin hüsnü teveccühlerini kazanmış ve onlarla birleşmişti. Kafkasya ateş içinde kavrulduğu esnada bu ceneral maeyyetinde kuduz Ermeni çapulcularile haydut Rus Kazakları olduğu halde, Azerbaycanın kalbkahı olan Bakûyu müdaffa için kızıl ihtilâlcilerin vahşetine iştirak etmiş isede, Bakuyu istirdade koğan Türkiye ve Azerbaycan Mehmeteiklerinin süngüsü ile kahkarî bir hezimete uğrayarak Dağıstana çekilmiş ve [Derbend-Petrofski] mıntıkasının şümendüfer hatlarını dutmuş ve bu suretle yardıma giden Türk şark ordusunun ilerilemesine mani olmayâ çalışmıştı.

İşte bu esnada maiyetinde bulunan honhar Ermeni Komitacılarından [Ciki-tiyan] nın elile sade [Derbent] şehrinde dört yüz kişi idam ettirmişti. O cümleden Derbent şehiremini Kasım bey Haydarzale, Dağıstan millî meclisi azasından Tacettin kadi v. s. gibi meşhur adamlar vardı. Bu mel'un ceneral öyle bir vahşet icra etmişti [Derbent] ve [Petrofski] şehirlerinin ahalişi dağlara sığınmakla ırz ve namuslarını muhafazaya mecbur olmuşlardı. Bunun Dağıstanda yaptığı yagma ve şenâetler saymakla bitirilemez.

Dağıstanı yakıp yıkan kızıl ihtilâlcılarla birleşerek, Dağıstan hükûmetinin daveti üzerine, orasında müstevlilerden halas etmek için Yüsuf İzet Paşa kumandasında Dağıstana yürüyen Türk şark ordusunun ilerlemesini tehire oğratmıştı. Fakat Türk ordusu ile Dağıstan kitaatı birleştikten sonra [Tarki] dağı denilen mevkide [Biçerahof] kuvvetleri kanlı müsademelerden sonra müthiş hezimete duçar olmuştu. Bu müsademede Türk - Dağıstan mücahitlerinden 2000 şehit düşmüştü. [Halî hazırde (Tarki) dağı mahalli Dağıstan halkının en mühterem ziyaretkâhı sayılır ve orada kurban giden Türk kahramanlarını daima hürmirt ve mühabbetle anarlar]

Türk ordusu Kafkasyayı terkettikten sonra, mahut ceneral karkaşahlıklardan bilistifade - Dumanlı günden istifade eden knrt gibi - müttefik devletlerin kitaatı ile beraber gene maeyyetindeki

kara kartallar ve Ermeni çetecilerle birlikte Baküya girmiş, çarlığın hortlamış [hayalet]ini temsile yetlenmişti.

Bu kanlı General Azerbaycanın istiklaliyeti ile adeta istihza edercesine vahşi Rus kazaklarla Ermeni fedayi Komitacılarından mürekkep kitaatını Bakunun caddelelerinde dolandırıyor, masum ruhluları bu kara gölgelerle korkutmak istiyordu. Azerbaycan halkı ve hükümetinin cigerğahına sokulan bu kara yılanın def'ibir hayat meselesi idi. Yapılan nümayiş ve protostolar dolayısıyla müttetikin orduları mümessili General [Tomson]ün emri üzerine mahut Ceneral topunu, tank ve tayyaresini velhasıl- pıyı, pırtıyı- toplayarak Bakuyu terketti....

Bu yazdıklarımız denizden bir katra mesabesindedir ..

Şimdi, aldığımız málumata göre, efendilerinden [beyaz rus teşkilâtından] yüz görmeyince, merdud ceneral [Biçerahof] kisvesini değiştirerek Kafkasya, bilhassa Dağıstan « istiklâlcısı » kesilmiştir.

Daha dün Azerbaycan ve Dağıstanı kanlı çizmelerle çeyneyen bu kara ceneral kendisini Avrupada şimalî kaskayanın baş mümessili ilan etmiş ve bir takım kûtehbîn adamlarla da teşriki mesaiye başlamıştır. Bu şayia doğru ise - buna ihtimal vermiyoruz - biz bu mevzua bir daha avdet edeceğiz. Şimdilik mekalemizi atideki sözlerle bitiriyoruz:

Kafkasyalılar ne « imparator » lardan, ve nede kara cenerallardan saâdet

degil, felâket beklerler; onlar kanlı dişlerinin arasında « Kafkasya istiklâli »ni kirletmesinler... Kafkasya mükadderatı hakiki kaskas ogullarının elile halola caktır.

Mehmet Sadık

Yurduma!

Yüzünde matemli gölgeler sezdim
Ruhuma acılar çöken bir akşam ;
Baygın gözlerinde bin keder sezdim,
Sararmış yapraklar döken bir akşam.

✱

Anladım hüznünün sebeplerini,
O ince melâlin beni yakarken ;
Anladım sevginin her kederini
Ruhuma hicrandan seller akarken,

✱

Güneşin kızaran son ışıkları
Her akşam hasretle ruhumu yoldu ;
Dağlarda inleyen batı rüzgârı
Ben gibi bin yasla hıçkırıyordu.

SADIK ZADE EMİN

Asrî Türkiye hayatı

Cumhuriyet Türkiyesinde, bu günkü inkilâbî ahvali noktai nazarından bakılırsa, derin ve mühim tehavvülât müşahede edilir. Cumhuriyet rehberleri milliyet prensipleri üzerine tâkip ettikleri asrileştirmeye siyasetinde Türk hey'eti içtima-

iyesinin en zaruri ihtiyaclarını nazara alıyor, cezri usullerle bu ihtiyacları gidermeğe çalışıyorlar. Biz bu sahifede, kısa bir müddet içinde Türk başcılarının yarattıklarını sayacak değiliz.

Her iştirak rehber olup Türk milletine cıgır açan muzaffer kumandanlar, asırlardanberi kal'abend olan öz Türkçenin de düğümünü çözdüklerinden bir kaç kelime bahsetmek isteriz.

Yavuz İsmet Paş. Hz. bir yığın cakta öz türkçe ile dil hey'etine gösterdiği derslerle dilimizin esaretini lağvetmiş oldular.

Türkçe söz kitabını tertip etmek için seçilen bilgiçler işe başlamışlardır.. Vilayetlere gönderilen tamimnelerde, her yerde saklı bulunan öz Türkçenin sözlerini tesbit etmek talep olunmuştur.

V. S. Her Türkü alâkadar edən buiş, hüdu du milli haricinde yaşayan türkleri de candan alâkadar eder bir mes'eledir.

Bizce dilimizin söz kitabını yaparken, bütün türk ellerinde muhafaza edilen öz türkçe sözlerini toplamaya çalışmalıdır. Şeraiti hazıra içinde belki buteklif bir az garip görünebilir. Fakat türk dünyasını gezip, zengin Türkçenin sözlerini toplamak mümkün değilse, Türk ellerinden birer murahhas çağırmaq bir dil kongrası yapmak, fikri - mizce imkân haricinde degildir. Hars birliğinin başlıca amili olan dil mes'elesinde «Türkün söz kitabı»nın tertibinde Türk ellerinin dil mutahassısları aylar, yıllarca burada oturup bu işe iştirak etmelidirler.

Bu ayışında yapılan en mühim işlerden biride tapriri sükün kanununun

lağvidir. Büyük, becerikli devlet başcısı muhterem İsmet Pş. Hz. 4 mart tarihli nutkunda Türkiye halkının hayatı müstakar bir şekil aldığından, 4 yıl evvel konulan bu takeyyudatin artık lüzumu kalmadığına işaretle, memlekette «hava serin ve feralıdır» demişlerdir. Bu karar, gittikçe derinleşen Türk inkilabının emniyetli bir devreye girdigine ve hiç bir şeyle sarsılmayacağına bir tutağa [delil] dir.

Sen, an

Sür

Mekteplinin defterinden :

Ben, Sen, O..

Ben !

Ben âsırlar kahramanı adlı, şanlı bir türküm:
Sen sürüyen, ben Asyada medenî devlet kurdum
Mağluplara inayette Şarka, Garba ön oldum;
Zalim, kahir milletleri daim yakan od oldum.

Sen !..

Sen daha dün ecdadımın en adı bir kölesi
İken, bu gün evladımı kesen vahşî bir cellat..
Ve sen sin dün, bugün, yarın medeniyet kopyası..
İnsanlığa (nazat) [*] diyen kalbi dolu hep fesat.

O !..

Odur bana hayat veren, kudret, kuvvet can veren,
Odvır bana ecdadımdan kalan ulu armağan,
Odur bana bu dünyada şeref veren, şan veren,
Odur benim şu kalbimde bir nur gibi parlayan:
Mukaddes vatan !..

Atıla 28-1-929

[*] Rusca-geri dur ! dimektir

Azerbaycan haberleri

Baku vilayetine ta'i [Kuba] kazasının [Yasap] köyünden Ali oğlu Ömer, Refi oğlu Bedel ve İman Ali oğlu, mezkur köyde bulunan Komünist teşkilat kâtibini kalettiklerinden [Çeka] tarafından idam edilmişlerdir.

Gele [Kuba] dan Hacı Abbas oğlu Ali kendi ailesinin namusunu müdafaa ettiginden idame mahkum adılmıştır.

Petrol ocaklarında

Baku petrol ocaklarında çalışan Türk ameleleri Rus « ustaları » nin emirlerine tabi tutuluyorlar. Baku Türklerinden yetişen málumatlı usta ve tecrubeli ameleler işden çıkarılarak, yerlerine yabancı Ruslar yerleştiriliyor.

21 Ken.S. Baku Balahanı dairesinde (şimdi Lenin 7'inci dairesi) 349 numaralı ocakta petrol indıfai vakii olmuş ve bir gece gündüzde 550 ton petrol fışkırmaktadır.

« İâne » toplamak usulleri

Bir zaman tayyare için « gönüllü » vergiye mecbur tutulan zavallı Azerba-

ycan âmelesi şimdide madam « Ulyanova » [Lenin zsvcesi] namına izafe edilen « tank » teşkilatına « gönüllü iâne » vermege dâvet olunuyorlar. Bu gibi işlerde şeytani bir hile takip olunuyor. Meselâ : Komünistlerden birisi - B. cad-lesinde. Mehmat zade 5 manat(ruble) vererek, tanıdığı adamlardan beş on kişinin de ismini kaytla onlarda o miktar « iâne » vermege davet ediliyor. Bu suretle âmele, aldığı pek cüzi maaşının nisfını bu hilelerin keffarsine vermekle canlarını kurtarıyorlar.

Baku komünist fırkasında

1929 üncü yılın kanunsani ayına kadar Baku merkezi komünist fırkasının mevcudu - âza ve namzet olmak üzere 27,320 kişiden ibarettir. Bu mikdarın 27 % Türk, mütebakisi Rus, Ermeni Yahudi v. s. milletlerden ibarettir; geçen seneye nisbetle Azerbaycanda Türk komünietleri bir faiz azalmıştır.

Bir kaç söz:

Milli Azerbaycan dâvasının müdafaa-cısı bulunan mecmuamızın haysiyetini muhıll mahiyetinde, fırsat düşükdüce beyannameler ve mektuplar neşredilmek-

tedir. Biz şimdiye kadar, bu gibi şey-
lere cevap vermedik ve fırsat kullanma-
dık

«Azeri Türk»den şimdi değil, pekçok-
tan «kat'i alâka» edenlere uğurlar ol-
sun!..

«Azeri türk» bitaraf milli bir or-
gandır.. Azerbaycan istiklâli dâvasında
açtığı cephe yalnız düşmana mütevecceh-
tir. Sırf şahsı kıskancıklıkla, henüz ilk
adımı atarken «od»ları ile «Azeri
türk»ün yapraklarını yarmak teşebbü-
sünde bulunanlar bu hareketlerle ancak
düşmanı sevindirebileceklerinin farkın-
damırlarlar?

Öldürmek isteyenlere :

«Kızıl cellat», gibi çıkma karşıma !.
Dünyaları şoküp yıksan başıma,
Bil ki: ben yılmayan «Azeri Tür», um.

İnhisar degildir bu yurt, bu ölke.

Yoluma dikilip eyleme gölge.

Sakin, vicdanıma etme tahakküm!..

Ben «çıktım», düşmanı ezip koğмага

Sen pusular kurdun beni boğmağa..

Ben yurt bekçisiyim elimde «süngüm».

Yan bakıp herkese burun kabartma,

Seni kusanlara âzemet satma..

Sanma kâinatı: «çözülmez» d"ğüm ..

Azerî türk

Asildar Kazan Alp Bey

Biga — Sabık Kafkasya valîümu-
misi maiyetinde memuriyetle bulunup
Ermeni müslüman faciasında mühim
hizmetleri sıpkat eden «Asildar» Kazan
Alp Bey vefat etmiştir. Merhum, «Kat-
kasyanın bilhassa Dağıstanın Ru»lardan
hal'ası hasretile gözlerini dünyaya yum-
du.

Biga : Dağıstanlı

İran ve soviyet ticareti

Mektub:

İran- Soviyet ticaret mukave-
lesinin müddeti bitmiştir. Kaç
senedenberi bu iki hükümet ara-
sındaki mevcut mukaveleye rag-

men, İran tüccarı soviyet memleketlerine, satış için götördükleri emtiade zarardan başka bir şey elde edememişlerdir. Soviyet memurlarının «İran tüccarına karşı yaptıkları tazyik ve karışık hisap muameleleri hep zararı mücib» olmuştur. Şimdiye kadar İran tüccarının haklı şikayetine Soviyet hükümeti asla ehemmiyet vermemiş ve mukavele maddelelerine de reayet etmemiştir.

Mukaveleyi tecdit arefesinde olduklarından İran tüccarı, geçen seneki zararlara uğramamak için bir çok talebatta bulunmakta ve yeniyapılacak mukaveleye mühim maddeler ilave edilmesini talep etmektedirler.

Moskøvadan gelen bir mektuba nazaran orada mukim İran tüccarı, kendi sefarethanelerinde müsteşar Abdülhüseyn hanın riyasetinde toplanarak şikayetlerini ayrı-ayrı kâit ve, zararlarını tesbit etmişlerdir.

İran gazetelerinin yazdıklarına nazaran, eger yapılacak mukavele tüccarları tetmin etmez, ve

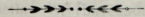
tüccarın zararı ödenmezse, soviyet memleketlerine ticaret malı sevk etmiyeceklerdir.

Tebriz: Seyfettin

Şaşmamalı

Paristen bildiriliyor:

Müstakbel Rusya tahtına kendisini varis addeden granduk [Kirile Viladimiroviç] Pariste Fransız ayanından bir gurupun şehadetile Azerbaycan ve diğer Kafkasya milletlerinin işiklâlini tanıdığına dair b'r protokol imzalamıştır. Bir müddet sonra bu «imparator» kendi yaptığını gazete vasıtasile tekzib etmek «alicenaphlığı»ndan da çekinmemiştir.

İtizar

Kesreti münderecatımızdan geçen sayımızda neşrettigimiz «Avrupa ve Soviyetler» unvanlı makalesinin son kısmını gelecek nüshamızda dercedeceğimize karîlerden itizar ederiz.

Müdürü Mesül : Memet Sadık